

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta este de 2 ori: Joi si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tiera esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/3 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 85.

Braslovu 208 Novembre

1873.

Telegramulu

„GAZETEI TRANSILVANIEI“.

La propunerea avocatului Romannu, cercetarea contra amplotatoru suspendati cu 49 voturi contra 4 sistatu.

Braslovu 19 Noembre n. 1873.

Astadi se serbà Onomasea Maiestatei Sale imperatesei si reginei Austro-Ungariei, mamei popóreloru si patróniei orfaniloru Elisabetha. Damele „Reuniunii femeiloru romane“ semnalizandu acésta serbatória o serbara cu cultu divinuu si cu actulu celu mai insemnatu alu affaceriloru respectivelor reuniuni. Confugira inaintea altariulu si in unire la iovocarea spiritulu santu inaltiaru rogatiuni la ceru pentru indelung'a si fericit'a viatia a mamei comune si a intregii familie Domnitórie. Dupa cultulu divinuu la care luà parte si partea barbatésca se adunara in sala gimnasiulu si sub auspiciile Maiestatii Sale a patróniei reuniunii inaltiaru intreprinse urari de fericire tienura adunarea generale si restaurarea electiva a comitetulu pe 3 ani viitori.

La 10 óre se serbà acésta onomase preinalta in beseric'a rom. cath. cu cultu divinuu, la care accurse tenerimea cu professorimea in frunte.

Fia cá rogatiunile intrunite se patrunda la ceru, de unde se manea fericita domnire preste capetele incoronate, cá se póta fericit' si muliumi tóte popórele fora osebire, si se se repareze si sórtea poporulu romanu, cá se nu mai fia ignoratu si respinsu, expusu volniciei indiscretiloru!!! —

2 Decembre viitoriu inchia una cununa de ani 25, unu patrariu de seculu, decandu Maiest. Sa imperatulu si regele Franciscu Iosifu I póta blandulu scepturu alu imperiulu. In restempulu acestei domnie natiunea romana din Transilvania, dupa dovedile date de neclatita credentia catra tronuu in timpii cei furtunosi, cari cerura atatea sacrificia de viatia si avere, ajunse a fi insirata in ordinea natiuniloru patriotice cu asemene drepturi de viatia nationale politica, garantata prin actu legislativu si preanalta sanctionare. Acésta reparare in dreptu politicu meritata o atribuimu justitiei si ecuitatii Maiest. Sale, cá o preanalta recunoscencia si iubire egale de popóra. In restimpulu finei acestui patrariu de seculu ne vedemu ér' ignorati si respinsi dela drepturile si beneficiile nationale politice, pentru a caroru aperiare si preteudere trebuie se si suferimu, nu dela capulu incoronatu, ci dela stapanii dilei, cari nu respectara neci sanctiunea, neci egalitate perfecta, ci ne strimptorara aici, unde ne aflamu, supusi arbitriulu, ascriendune de crima aperiarea dreptulu sanctionatu.

Deci tramiterea de adrese de fericitare monarchulu pentru diu'a cea alésa de 2 Decembrie e dorinti'a generale, precum e si aderinti'a nestramuta a romanulu catra justulu parinte alu popóreloru inaltu, care dovedi, si speramu, ca va sustiené la timpulu seu susu si tare acele dovedi de parinte cu egale affectiuni si catra credentiosii sei romani, cari suferu si adi pentru aperiarea dreptulu politicu nationale, la care nu vomu renuntia neci odata, ci lu vomu aperi cu orce sacrificia.

Fagarasiulu e oglind'a distugerii si a ignorarii drepturiloru nóstre politice nationale, ca-ce si

membrii municipali ai sei se tragu la tribunalulu penalu. Au doveditu inse, cum arata telegramulu de susu, ca „non omnis moriar, ci ca in lupta e viati'a.“ —

Alta conversatiune cu diariulu comitelui M. Lonyai.

Ne place a conversá cu diariulu „Reform“, carele este organu politicu si exclusivu nationale maghiaru alu comitelui Lonyai si alu partitei sale. Ratiuni grave ne indemna la acésta. Nobilele comite mai inainte de a se inaltia in regiunile in care se afla astadi, trecea de unulu din cei mai buni publicisti ai Ungariei, éra acestu renume 'ia remasu cu totu dreptulu, si dupace a caditu din ministeriu. De atunci pén'a nobilelu comite se perfectoná cu atatu mai multu, cu catu anii functiunei sale 'iau datu ocaziunea cea mai bine venita de a cunósce tóte affacerile tieriei din fundamentu, de a se informá si asupra unoru cestiuini, la care excel. sa nu reflectase mai inainte; anume affacerile Transilvaniei nu le cunoscea de locu.

Mai avemu si alta cauza de a ne adressá catra „Reform.“ Acelu diariu se ocupa desu de romani, de besericele, inca si de moralitatea loru, inse asiá, ca din ceea ce scrie despre romani, se vede curatu, cumu ii cunósce de reu din tóte punctele de vedere.. Dicemu: ii cunósce reu; pentru ca a presupune aci reintia, ar' semnifica, ca punemu in cestiuine lealitatea unoru cavaleri moderni.

In nr. 301 din 1 Nov. diariulu susu numitu tractódia in articlu de fondu éra si relatiunile dintre beserica si statu, isi desvólta ideile asupra casatoriei civile, vorbesce despre matricule si despre abuserile, cate se dice ca committu preotii la conducerea loru mai virtosu in interessulu aceloru juni, carii voiescu a scapa de recrutatiune. Cu aceeasi ocaziune „Reform“ arunca in publicu inca si: una din themele cele mai scabrose. Dupace adeca lauda in totu modulu, fórte frumosu, si fórte cu temeiu, casatori'a cu tóte virtutile si folósele cate le are ea pentru omenime, natiune, statu, pentru moralitate, economia politica si preste totu pentru progressu, apoi se intórce la concubinatu si'lu bate cu vergele in piati'a publica a Europei.

Pana acílea expectatiunile lonyaiane ar' fi minunate, incatu ele ar' meritá se se traduca in limbile patriei si se se imparita in una suta de mii de exemplarie. „Reform“ inse afla, ca concubinatu, acésta gangrena sociale, la „poporulu valachu“ ar' fi latitu mai tare decatu la ori-care altu poporu din monarchia, ca-ci adeca „in districtele romanesci, unu procentu considerabile alu poporulu traiescu in concubinatu permanente, din cauza, ca elu saracu, nu póte, séu nu voiescu se platésca popii stol'a.“)

In originalu asiá: „Különösen, oláh vidéken a népnek jókora szazaléka él állandóan házasságon kivuli szerelmi viszonybau azért, mert szegénységben nem tudja, vagy nem akarja papjának a stolát meg fizetni.“ „Reform“, in nr. 301 din a. 1873.

Noi avemu unu proverbium, care tiene ca: Este uritu lucru, candu femeile isi spala camasiarile pe la vecini.* Adevratu uritu lucru; noi inse cunóschemu altulu si mai uritu, candu adeca vecin'a merge, cá se spele ea camesile vecinei. Acésta o face „Reform“ cu romanii. Din tóte popórale nu-

mai la romani afla de spalatu, numai pe poporulu romanescu ilu inféra cu infami'a concubinatu, éra din celelalte popóra nu mai numesce pe nici uniculu, ci trece prin comunele si pe la portile loru, cá si prin satulu lui Cremene, cumu dice unu altu proverbium romanescu.

Este unu mare punctu de onóre pentru romani, cá se céra dela organulu lui Lonyai date statistice authentice in acésta materia de rusine si de prostitutiune publica, éra acésta cu atatu mai virtosu, ca-ci din datele statistice si din tóte informatiunile pe care ni le amu culesu noi de mai multi ani, chiaru si cu respectu la acésta blastematia, lucrulu stá cu totul din contra, intru atata, in catu cutediamu a provocá nu numai pe „Reform“, ci pe tóte popórale din imperiu cu vorbele santei scripturi:

Toti cei cari se sciu mai innocenti, de catu romanii, se ridice pétra si se'i tóce in capu.

Ce? Concubinatu este mai latitu la romani decatu la alte popóra? Ati cutediatu se esiti in faci'a Europei cu acésta scarnavia? Nu v'ati genatu a trage la parte velulu Veneriei? Apoi fia, se punemu si noi pe unu momentu rusinea la o parte, séu mai bene, se dicemu cu calugarii spirituali (carii asculta marturisirea peccatorulu in scaunulu de marturisire): Castis auribus omnia casta, adeca o-mulu de omenia nu se scandalescu intru nimicu; dupa aceea se luamu datele statistice care se aduna ex officio; se punemu de inaintea nóstra matriculele Botezatiloru dela tóte besericele totororu confessiuniloru, catholica, greco-resaritóna, helvetiana (calvina), augustana (luterana), unitariana (sociniana); mosaica, se comparamu in rubrice paralele numerulu totororu prunciloru nascuti din patu nelegiuitu, adeca din concubinatu, din relatiuni amoróse transitorie intre persóne independente, si chiaru din adulteriu (precurvia); se intramu pe la cetati in asylele de nascere, pe la care se retragu femeile cele cadute, se le intrebamu pe tóte de nationalitatea loru; in fine se nu ne sfimiu a merge si pe la prefecturele séu directiunile de politia, se le ceremu cathalógele femeiloru publice, de bordellu, pentru cá se ne convingemu éra si dupa nationalitati si se vedemu, cate sunt unгурóice si secuience, cate nemtióice, si jidovóice si cate romance. Nu credemu cá redactorii si colaboratorii dela „Reform“ se aiba curagiulu de a face acésta esperientia alaturea cu noi. Inainte de a plecá, ii vomu face cá se arunce ochii preste cunspectele hebdomadarie si menstruali de acolea din capital'a loru, in care se arata curatu, ca intre pruncii botezati, pana la a trei'a parte sunt de regula nascuti din patu nelegiuitu, si apoi voru scí, ca intre 250 mii de locuitori ai capitalei unгурene, romani nu suntu nici dóue mii *). Le vomu reflectá mai departe, ca in imperiulu Austro-ungurescu sunt, cá si in Germania, tienuturi intinse, in care multime de fete, chiaru tierance (dela sate), nu se cununa cu amantii loru, decatu dupace au avutu cate unulu si doi prunci in concubinatu, ceea ce ei nu voru aflá in nici-unu districtu romanescu, ci voru aflá ici colea numai exceptiuni, din ceea ce pe airea este regula;

*) Conspectulu celu mai nou alu botezatiloru din Pesteá ilu arata insasi „Reform“ din 8 Nov. pe septeman'a trecuta asiá: 200 botezati, din carii 60 din patu nelegiuitu (pe unгурesce bitang, fattyu)!!

era acestea exceptiuni le voru explica usioru, deca voru voi, din cativa articlii ai legii de recrutatiune, si din marturisirea locuitorilor betrani voru invetiá, ca pana la anii 1859—60 concubinatu in comunele romanesci era lucru aproape neaudit, precum era necunoscute si asiá numitele morbari galante, seu mai bine disu, morbari scarnave si spurcate, de care pe alocurea se implu familiile dela cate unu singuru fetioru venitu acasa din tierile cele „cultivate,“ fóra cá autoritatile publice se reflectedie la asemenea blastematii, pana nu trece contagiulu si in familiile unoru functionari.

De aci incolo dd. redactori ar' potea se'si continue caletori'a loru pe la Dobrotienu spre Oradea si Clusiu, pana in fundulu Secuimeii locuita in massa compacta ungresca, unde fia siguri, ca voru face experientia fórté bogata

Asiá deca argumentulu „Reformei“ ce'lu ia dela concubinatu spre a smulge din manile preotímeii romanesci benevolentarea casatoriilor, dispere in faci'a experientiei. Nu'i lipsea alte argumente, cunoscute in tóte tierile, in care s'au introdusu casatori'a civile. Pentru-ce ea s'a folositu numai de concubinatu? Gurile rele voiescu a sei, ca redactorii si colaboratorii dela „Ref.“ abusandu póte de absentia dlui Lonyai, apucara ocaziune de a insulta pe poporulu romanescu, pe familiile romanesci si pe clerurile romanesci. —

Ei dicu, ca cateva procente de romani pentru aceea ar' petrece in concubinatu, ca-ci saraci fiendu, nu potu, seu nu voiescu se platésca taxele stolari.

Ore catu se fia de mari acelea taxe stolari, ce se platescu pentru cununia? Noi cunoscemu unu cleru romanescu, la care pentru botezu si cununia era interdise ori-ce taxe stolari, era pentru dispensatiune, d. e. in a siesea spitia de sangé (veri alu duoilea) se dá cate 2 $\frac{1}{2}$ de facii si 1 $\frac{1}{2}$ de temaia pe sam'a besericeii. Cumu va fi acuma, nu mai scimu. Ceea ce dorimu este, ca clerurile, respective ordinariatele, consistoriele, se faca bine, se dea publicitate taxelor stolarie asiá, cumu suntu normate preste totu, pentru cá se le afie si barbati de statu de rangulu si greutatea comitetului Lonyai. Acea publicatiune este necessaria pentru salvarea onórei si reputatiunii clerurilor romanesci, pentru cá se nu mai póta dice nimeni, ca acelea prin aviditatea si rapacitatea membriloru sei ar' fi promotórie ale concubinatuului in poporu.

In catu pentru saracia poporului, cauzele acesteia sunt la vederea lumei, era diariulu comitetului L. au aratatu cu degetulu, si au inferatu cateva de acestea chiaru in acei articlii ai sei, unde a descriu barbati'a executiuniloru de contributiune, miserabil'a administratiune si rapacitatea preste totu, cu coloru atatu de crunte, in catu de amu fi cutediatu unii din noi „acesti passivisti cerbicosi,“ se le descriemu asiá, de siguru ne amu fi aflatu loculu de multu in temniti'a, in care petrece advocatulu Aronu Densusianu. Citésca ori-cine intre altele, numai articulu de fondu din „Reform“ nr. 298 din 29 Oct. a. c., pentru cá se admire curagiulu comitetului Lonyai si alu redactoriloru sei; era acestia se'si aduca amente de ceea ce au scrisu ei insii cu aceeasi ocaziune despre unu spoliatoriu: „Jly gazember még tán az urak közt sem található (pe romanesc: Unu porcu-de cane cá acesta nu vei afla dóra nici intre boieri).

Cumu vreti voi, cá poporului se'fi fia mai remasu ceva, candu chiaru statulu ungrescu nu mai are nimicu, si nimeni in Europ'a nu mai vrea se'lu imprumute? In „Valachi'a cea barbara“ este ingrijitu prin lege, cá d. e. dela satóni se nu se póta luá niciodata prin executiune duoi boi si 1 vaca. Atata trebuie se li se lase in proprietate, pentru cá se póta lucrá mai departe si se nu móra de fóme. La noi se iau boi, vaci, vitiei, purcei, se trage si perin'a de sub capulu bolnaviloru *), si statulu totu nu este ajutat. —

*) Amu vedutu asemenea casuri nu numai pe la sate, ci chiaru si aici in Brasiovu.

In fine, ori-cumu se stea cu moralitatea poporului romanescu, noi invitamu pe redactorii „Reformei,“ cá se incete a sparge ferestrele romaniloru in asiá numitulu puncto Sexti; ca-ci de ne amu apuca noi se spargemu ferestrele si usile de sticla ale altora, si a trage la o parte multimea perdeleloru si a decoratiuniloru luxuose, atunci si „Draculu-schiopu“ dela Madridu s'ar' mirá de ceea ce ar' vedea in labirintulu saleloru, salóneloru si alu cabineteloru si camereloru elegante si luxuóse.

Scrtu comentariu la epistola deschlú, adressata catra „Kronstädter Zeitung.“

Din acea epistola publicata in 81 nr. alu „Gazetei“ s'a vedutu, ca diariulu din Clusiu „Kelet“ si altele accusa de intolerantia si barbaria pe moldoromani. Li s'a respunsu in sensulu proverbiului: Cumu e Buna-dio'a, asiá si Multiamit'a. Intra- ceea citimu in diariulu ungrescu „Reform“ si in altele din Pestea, ca dilele acestea petrecu acolo episcopulu romano-catholicu Jgnatiu Paoli, diacesanu de Nicopole si vicariu apostolicu in Romani'a. Cu ocaziunea visiteloru sale oficiali si neoficiali, prea s. sa intrebatu fiendu despre affacerile eclesiastice si scolastice ale maghiariloru din Romani'a, dede intre altele si acésta informatiune: Amu cumparatu tocma in centrulu capitalei Bucuresci unu locu largu cu 33 mii florini (6000 de galbini imperat.), era pe unele edificii amu mai datu 11 mii de florini. Pe acelu locu avemu se inaltiamu una beserica nóua, monumentale, si unu seminaru pentru clerici, de unde se se póta provedé tóte parochiile rom. catholice cu preoti demni de vocatiunea loru. Collectele de bani imi curgu mereu. Maiestatea Sa imperatulu si regele a bine-voitu a subscrie in folosulu noului seminaru pe fia care anu cate una mii florini (circa cate 200 galbini), era diversele societati religiose din Austri'a, Bavari'a si Ungari'a imi dau si imi promitu sume considerabili.

Unu locu de beserica si seminaru in valóre de 6000 de galbini in centrulu capitalei romanesci fóra cea mai mica difficultate, ca-ci acei barbati de „valachi“ nu s'au oppusu la cumparare. Este lucru fórté curiosu cu asociatiunea ideiloru in capulu omului. Dóme, cate reminiscentie ni se imbuldiescu in aceste momente din viéti'a nóstra de aici! Pe la 1821 Ioanu Bobu, episcopulu dela Blasiu, cumperase locu de beserica, de parochia si scóla in cetatea Medeasiu. Pre candu beserica se redicase din fundamente la inaltime cá de trei patru urme, magistratulu decide, cá se se derime, si murii se derimara. Dupa unu processu cerbicosu, castigatu de numitulu episcopu, se facu abia acea modesta beserica romanésca gr. cath., ce se vede si astadi in Medeasiu. Pe romanii din cetatea Brasiovului ia costatu unu processu de cateva mii, pana ce li s'au concessu cu mare greutate, cá se'si deschida in una casa privata din piatia, prea modest'a capella, in care dupa cativa ani abia incepea diumetate din poporeni. In comun'a Valcele (Elópatak) renumita de apele sale minerali, pana pe la 1846 era numai una besericutia mica de lemnu si saraca de totu, pusa susu pe unu dealu, unde i se mai vedu urmele. Pe atunci apele acelea era frequentate de familii romanesci fruntasie, mai multu de catu in dilele nóstre, ca-ci vedeai acolo pe Bani Alecu si Georgie Filipescu, pe Mitica si Const. Filipescu, pe C. Ghica, Scarlatu Ghica, Scarlatu Rosetti, Cornescu senior, Bibescu, Oletelisianu, Slatineanu, s. a. s. a., cu aceste familii metropolitulu Neofitu, episcopulu Cesarie alu Buzeului, archimandriti, egumeni, si dupa caderea sa, betranulu principe Milosiu Obrenovicu. Toti acestia facura collecta si se rogara de possessorii de acolo, cá se binevoiesca a le vende unu locusioru de beserica cu ori-ce pretiu le va placea, inse mai in vale, mai aproape de locuintiele omenesci. Nici-decumu nu s'au invoitu. Ce era se mai faca acele

familii si acei archierei? Dupa multe incercari, aflara abia pe unu membru din familia Beldi, care calcandu preste interdictulu collegiloru sei, vendu cu ce pretiu volf, unu locusioru in capulu satului, pe care se vede astadi beserica, cas'a parochiala si scóla. —

Cumu suntu romanii reprezentati in oficiale publice de statu?

In ori-ce statu, chiaru si acolo, unde in fapta exista numai o singura natiune, este o maxima de intieptiune politica, ba chiaru o necesitate, cá in oficiale de statu se se aplice individi din tóte clasele societati, pentru ca numai asiá póte fi posibila o administrare buna, correcta si fundamentale in tóte directiunile.

Cu atatu mai tare -si are ratiunea sa acestu principiu in unu statu poliglotu, unde, pre langa diferitele clase ale societati mai existu si alte natiuni cu alta limba, alte dateni, ba chiaru si cu idei diferite atatu sociali, catu si politice.

Statulu nostru din nefericire seu din fericire, a fostu si este chiamatu se cuprinda in sinulu seu cá in barc'a lui Noe, mai multe natiuni asiá de tare diferite un'a de alta prin limba, datine, si idei, cá si cumu nu se ar' fi cunoscutu un'a pre alta nici odata, atati amaru de seculi in atingere continua un'a cu alta.

Natiunalitatiile la noi nu forméza numai o simpla clase de societate, ci ele prin numerulu, averea materiale, gradulu de cultura si territoriulu, ce-lu ocupa, constitue totu odata unu factoru politicu alu statului, si de aceea aplicarea in officiu a individoru de diferite nationalitati nu este numai o simpla cerintia de administrare, ci este in lini'a prima o cestiune per eminentiam politica de celu mai gingasiu caracteru si de cea mai intensiva insemnata.

Natiunea romana astufeliu are unu dreptu politicu de a pretinde dela guvernulu, ca precumu este supusa intru asemenea la greutati publice. de asemenea se fia reprezentata si in oficiale de statu.

Cu adenca si nespusu de mare intristare inse cauta se constatamu, ca romanii sub guvernulu maghiaru, dela 1865 încóce, nu numai ca au fostu — potemu dice — mai de totu desconsiderati la impartirea oficialoru publice, deca chiaru si din acele, in cari erau pana aci, s'au datu cu pitiorulu afara. —

Nu potemu de locu affirmá, ca nu amu fi avutu individi apti, pentru ca vedemu bine, ca o suma de amploiatu cu prase indelungata si cu capacitati laudabile suntu astadi fora nici o occupatiune si pre langa tóte incercarile loru nu au potutu ajunge nici macaru la posturile cele mai inferiori, pre candu de alta parte vedemu pre la administratiune, justitia si in tóte celelalte officia infundati cati toti si inca unu numeru mare chiaru si de aceia, cari afara de darulu, ca se au nascutu unguri pre lume, nu au avutu nici atata cunoscentia, cá se scia celu pucinu impaturá o scrisóre officiosa.

Nu voimu se dicemu, ca guvernulu maghiaru voiescu si aici se introduca epoc'a din nainte de 1848, candu romanului nu-i era ertatu se imbrace officia publice — dér' privindu cursulu lucruriloru, cauta se cugetamu seriosu asupra acestei cestiuni misteriose, ca-ci ea taia cá o sabia in drepturile si in viéti'a nóstra atatu civica, catu si nationale.

Articulu de lege XLIV—1868 despre egalea indreptare a nationalitatiloru in § 27 dispune expresu urmatórele:

„Dupa ce la occuparea oficialoru si in venitoriu va fi datatória de mesura numai capacitatea personale, asiá nationalitatea nimeni nu se va poté privi de pedeca la ajungerea ori-carui officiu sén demnitate ce exista in tíera. Din contra regimulu va ingrigi, cá oficiale judecatoresci si administrative ale tierii si in deosebi la **posturile de comiti supremi** se se aplice

princ. Frid.-Carol d. de Diskau, la Bazaine, in Octobree merse mai de multeori la densulu.

Avendu in vedere comunicatiunea atatu de viiua a maresialului cu principele inamicu, nu se póte crede, ca se nu fi avutu Bazaine inca de multu cunoscentia de not'a lui Bismark publicata in diurnalulu de Reims. Trebuie se recunoscemu, ca dejá mares. Bazaine 'si-a fostu schimbatu atitudinea, candu vedemu, ca in conferinti'a tienuta in Ferrière in 19 Sept. d. de Bismark face dlui Jules Favre declaratiunea urmatória:

„De óre-ce este vorb'a tocmai de Metiu, a'si voi totusiu seti observu, ca Bazaine nu este alu Dtale. Eu amu mari ratiuni de a crede, ca remane fidelu imperatului si ca ar' refúsá pentru aceea se Te asculte.“ — (Va urmá.)

Expositiunea universale dela Vien'a.

(Urmare.)

Ne vomu margini a dice numai cateva cuvinte asupr'a Chinei, pentru cuventulu prea marei asemnari a productelor expuse cu ale Japonului, pe cari amu credutu, ca trebuie se le studiamu cu ingrigire (póte chiaru prea multu); déra si acésta gasesce scusa in elementele interesante ce contineau in realitate, cu totul demne de a fi puse in paralelu cu industri'a europeana, si carii intrecu adesea productele ce vomu examiná in sectiunea chineza.

Si aci suntu totu laque, porcelane, etc. costume, tiesaturi, din cari unu feliu este specialu proprietatea industriei chineze, acést'a e: crepulu de China, tiesaturi usióre si renumite, cari servescu la confectiunea sialurilor. Statuete, obiecte sculptate in ivoriu, scule, picturi si sculpturi; acestea din urma probéza starea stationari in care se gasescu chiaru acumu belele-arte. Acestea suntu mai tóte obiectele diferite cari ne revela pentru prim'a óra acésta civilizatiune necunoscuta. Mai vedemu unu patu colosale, umbritu de unu baldequin asiediatu pe patru petióre masive; lucrulu seu de si e originalu, n'ar' oferi nimicu particulariu, déca stofele ce 'lu ornéza n'ar' fi in adeveru minunate. In resumatu, prim'a impresiune ce produce expositiunea lucrarilor in laque, porcelanu, costumele de metase, gazu, armele etc., este contrastulu totu atatu de bizaru catu si completu cu ori-care din productele industriei occidentale. Este asemenea lesne de recunoscutu, la vederea acestoru lucruri, ca pe candu in Europ'a, de exemplu, cele mai multe producte portu pe dânselu sigiliulu vivacitatiei, promptitudinei alu acestoru figuri sfasietóre, pana la unu gradu care par' a dice ca: diu'a de mane n'o se mai fia; in productele chineze, din contra, gasimu tóte aparintiele unui viitoriu lungu si durabile. Fia-care lucru e insemnatu intr'unu coltiu cu eternitatea si impresiunea ce se degage aci, din complexulu expositiunii pare a avea cá devisa: avemu timp, putemu asteptá. Acestea au fostu, celu pucinu, sentimentele nóstre, parasindu sectiunea chineza si pasindu Portaliulu, pe frontispiciulu carui'a se citeste inscriptiunea:

„Satulu marei dynastii, tiér'a luminei.“
„Ta Tsching Kwo.“

Persi'a.

Trecemu indata la galeri'a persana, ce incepemu a visitá adi, cá cea din urma statiune ce ne opresce inainte de a adiunge la sectiunea Romaniei.

Asiediatu in centrulu Asiei, Persi'a este tíera vecina locului care, dupa tóte traditiuni, a fostu léganulu genului humanu, si, pentru a dice asiá, un'a din primele tíeri unde omulu se asiédia. Acésta ar' puté explicá (cumu s'a incercatu a se face) opiniunea, ca din Persi'a s'au importatu in Europ'a fructele cele mai comune si cele mai stimulate; in regnulu animalu, mai cu séma cáii, cari disparendu la una ori-care epoca in urm'a unui óre-care cataclismu, fura importati pe populatiunile Celte, in epoc'a mariloru loru emigratiuni din Indi'a in Europ'a si din Europ'a in Asi'a. In mineralogia, totu Persiei datorimu turquoésele (peruzelele), petre magnifice de una colóre albastra-verdiua, cari, dupa cumu se scie, suntu formate de oseminte fosile, sumpuse unei transformatiuni minerale, si cari se colóra

in albastru sub influenti'a unei sari de cupru. Peruzéu'a se mai gasesce in Indi'a, Russi'a si Ungari'a.

Civilizatiunea Persiei este prea vechia, déra prea desvoltata, si cu tóte ca expositiunea ei, inceputa prea tardiu, este mai multu rezultatulu iniciativei si sforturiloru particulariloru, de catu ale guvernului, totusi trebuie se constatamu aci, ca acestu Statu este prea bine reprezentatu in palatulu industriei. Galeri'a persana e vecina cu a Chinei, asiá in catu productele acestoru dóue tíeri, expuse unele langa altele, permite visitorului a le compará cu usiurintia. Astufeliu putemu dela prim'a vedere cu multa facilitate se ne damu sém'a de contrastele immense ale acestoru dóue civilizatiuni asiá de vechi. Tocmai observamu, adinéori, candu vorbiamu de Chin'a, caracterulu esentiale de durata si de longevitate cu cari suntu indiestrate productele Chinei. La ele se denota in totu scepticismulu si materialismulu, pe candu din contra la Persi, una din ramurile rasei ariane, vomu vedea, examinandu productele lor, cumu gasimu la fia-care pasu poesi'a, gustulu, stilulu totu atatu de entusiastu catu si fantasticu.

Instrumente de musica. Primele obiecte ce se ofera vederiloru nóstre suntu instrumentele de musica, compuse numai din siese bucati, adeca: una tambura, dóue timbale, colorate si garnisite cu mosaicu, dóue vióre si una ghitara. Din punctulu de vedere alu artei, timbalele singure ne pare ca meritu una óre-care atentiune prin scumpelea incrustatiuniloru de mosaicu ce au una óre-care valóre. Sub reportulu originalitatii, ar' fi altu-ceva, ca-ci si acolo amu avé a constatá indiciele meditativii si ale melancoliei.

Artile graphice. Fara contestatiune, preferimu examinarea documentelor prea interesante ale artei graphice ce gasimu aci. Suntu nisce manuscripte vechi de una prea mare valóre scientificá; intre altele, mai cu séma optu manuscripte chaldaice, cari ne par' in adeveru demne de tóta atentiunea invetiitoriloru si archeologiloru. Alaturi, si pe langa óre-care lucrari de gravura pe lemn si pe pétra (arta fórté respectata in Persi'a), observamu una pétra lithographica, cu legenda sapata adencu si in reliefu, avendu unu efectu cu totul originalu. Apoi, gasimu cornaline sculptate si scobite, figuri acoperite cu legende, etc., precumu si una multime de asemenea mici obiecte cari prin ele inse-si n'au nice una valóre intrinseca, déra cari nu suntu lipsite de interesu.

Agricultur'a si materii tiesute. Partea agricola, mai pre susu de totu, merita una atentiune particulara, mai cu séma pentru Romani'a, atatu de bogata sub acestu reportu, si pentru ca la Persi'a gasimu producte cu totul diferite. Tiér'a nóstra trage principalele séle avutii din horticultura si din productele naturale ale pamentului, gráu, porumbu etc.; Persi'a din contra, din arboricultura: migdale, gume, pucina cânepa, sofranu; déra, mai cu séma roiba, plantele odoriferante, tutunulu; articole cari, impreuna cu metasea, bambaculu si catiféu'a, forméza, in adeveru, bas'a comericiulu de exportatiune, destulu de importantu alu Persiei.

† IOANA contessa Rhédey de Kis-Rhéde in numele seu precumu si in numele prunciloru sei minoreni: Emiliu, Victoru, Ioanu, Mihailu, Ludovicu, Ioana, Gabrielu si Franciscu; — alu parintiloru sei, — alu fratelului sei: Ludovicu, sororei: Iuliana, maritata: Béla Frater; mai departe in numele fratiloru si sororiloru repausatului: Ioanu si sociei acestuia: Ana Fogarasi, Constantinu, Maria, maritata: Iosifu Lemény; Elena, maritata: Nistoru Ganea; Iuliu si sociei sale Irin'a Nistoru; cumnatului repausatului: Nicolau Marinoviciu si copiliu acestuia, unchiului seu: Ioanu Onitiu si copiliu acestuia, precumu si in numele consangeniloru si amiciloru celoru multi cu inima franta de durere anuntia mórtea sociulu seu amatu, consangenulu afectionatu si amiculu sinceru

GEORGE BARDOSI,

jude ordinariu la tabula reg. judicaria

intemplata in urm'a inflamatiunii stomachului in 14 Novembriu a. c. cal. nou la óre 3 diminatia in

etate de 56 anii, avendu o casatoria fericita de 18 anii.

Remasitiile repausatului se voru stramuta dupa tinerea ceremoniei rituali gr. cat. d'in cuartirulu „Hajosköz“ la mosia familiara in S. Martinulu de campia in 15 l. c. la 3 óre d. m.

Fiei tierina usiora!!

Muresiu-Osiorheiu, 15. Nov. 1873 c. n.

Diet'a din Pest'a si senatulu imperialu din Vien'a se ocupa cu punerea in ordine a affaceriloru viitórie.

In 10 min. de financia Kerkápoly a facutu mai multe propuneri financiari.

Unu deputatu maghiaru Vidács János in desperarea starii sale se aruncá in 10 din catulu alu 4 alu casei lui Rottenbiller si indata expirá. Diet'a si a aratatu condurerea protocollarmente. — Vidács erá in 48 unulu dintre cei ce vinise la Clusiu sa fortieze uniunea. —

Responu: La intrebarile facute din partea mai multoru dd. protopopi si invetiatori grabescu a respunde:

Ca Tabelele de pariete cu tipuri colorate, 20 la numeru —, si Indreptariu pentru invetiitoriu langa ele, precumu si Geografi'a regatului Ungari'a, se potu prenumera dela subscribulu din „Lapsiulu ungu. M. Lápos“, Tabele de pariete cu Indreptariu 4 fl. Geografi'a regatului Ung. 30 cr.

Demetriu Varna.

Armonice

ce canta dela 4 pana la 120 bucati musicali: Obiecte pompóse cu cantu de clopote, toba si clopote, voci ceresci, mandoline, expressiuni etc. mai in colo

Dóse canore

ce canta dela 2 pana la 16 canturi, necessaria, cigarraria, case elvetiane, albu fotograficu, obiecte de scrisu, castene de manusi, pondu de scrisori, cuthie de cigare, tutunu etc. dose de tibrite, mese, sticle, pocale de bere, portemonnee, scaune etc. tóte cu musica séu armonia. Recomenda ce e mai nou.

J. H. Heller, Berna,

Pretiu courante tramite francu. Numai cine trage aceste deadreptulu primesce obiecte Walleriane. 2—3

Cursurile

la bursa in 18 Novembre 1873 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 40	cr. v. a
Napoleoni	—	—	9 „ 06	„
Augsburg	—	—	108 „ 50	„
Londonu	—	—	113 „ 25	„
Imprumutulu nationalu	—	—	72 „ 60	„
Obligatiile metalice vechi de 5%	—	—	68 „ 15	„
Obligatiunile rurale ungare	—	—	75 „ —	„
„ „ temesiane	—	—	73 „ 50	„
„ „ transilvane	—	—	73 „ —	„
„ „ croato-slav.	—	—	75 „ 50	„
Actiunile bancei	—	—	954 „ —	„
„ creditulu	—	—	218 „ 25	„